

Юзеф Ігнацій Крашевський – видатна постать в історії Волині

Юзеф Ігнацій Крашевський народився в 1812 році у Варшаві в багатодітній родині. Дитинство пройшло в Романуві, де жили його дід та бабуся по матері. Навчався у Віленському університеті, вивчав літературу. Під час навчання заснував товариство «Мислителі», що мало літературне спрямування. Був пов'язаний з подіями 1830 року, заарештований, але завдяки клопотанню родини, його звільнили у 1832 році.

Після звільнення жив у Вільні, де перебував під наглядом поліції. Зацікавився історією Литви, тому крім літературних занять (перші повісті видав у Вільні в 1831-1833 рр.), займався вивченням історичних джерел. Продовжував збирати матеріали до історії Вільна і в 1834 році, коли жив на Волині у Городці в маєтку відомого колекціонера А. Урбановського, користуючись його багатою бібліотекою. У 1835 році завершив написання першого тому історії Вільна.

Перебуваючи на Волині, в Луцькому повіті, займався інтенсивно літературною працею. Виїжджав до Городця, продовжував там працювати в бібліотеці. У 1838 році одружився з родичкою Урбановських Софією Воронич, отримав Городок біля Луцька, який згодом продав і придбав Губин. Як письменник співпрацював із часописами «Tygodnik Petersburski», «Gazeta Warszawska», у Вільні видавав журнал «Athenaeum».

Жив у Житомирі з 1853 року, відіграв важливу роль в громадському та культурному житті міста. Очолив Шляхетський клуб, був художнім директором театру Волинської шляхти, у 1856 році обраний почесним попечителем Житомирської гімназії. В цій гімназії навчався К. Михальчук, що згодом став відомим українським мовознавцем та етнографом. Крашевський був його наставником під час навчання.

Письменник перебував на Волині довгий час, цей період відображений ним в повісті «Волинські вечори» (1859 р.). Після смерті тітки дружини, Ельжбети Урбановської, отримав у спадок села Писарівку та Киселі (Старокостянтинівського р-ну, були власністю князів Острозьких) та з 1854 по 1856 роки був їх власником. В Киселях в 1854 році закладався парк, творцем якого був Людвік Метцель.

Виїжджав кілька разів до Варшави, Києва, щорічно до Дубна, лікувався в Одесі. Також були поїздки до родини на Підляшшя. Ці подорожі відображені в «Спогадах Полісся, Волині й Литви» (1840 р.), «Картинах з життя й подорожей» (1842 р.). В «Спогадах Одеси, Єдиссана

і Буджака: Щоденник поїздки в 1843 році» (1845-1846 рр.) залишив відомості про Поділля, про ті місцевості, де пролягав його шлях: Літин, Новокосянтинів, Тульчин, Чечельник, Балту та ін. Крашевський подав опис архітектурних споруд, пейзажів краю та одягу подільських селян.

З 1858 року став членом Волинського губернського дворянського комітету, був прибічником розкріпачення селян, через це мав конфлікти з місцевою шляхтою. У 1859 році виступив як режисер, здійснивши постановку п'єси «Стара історія», в якій знову ж таки виявив прихильне ставлення до селян. У часописі «Gazeta Warszawska» критикував поміщиків, тим самим настроюючи їх проти себе.

В кінці 50-х років XIX ст. подорожував по Європі. До 1863 року жив у Варшаві, але вимушений був виїхати до Дрездена, оскільки охоплений загальним піднесенням, співчував польському повстанню. У Дрездені мав власну друкарню, яка видавала польські праці, намагався підтримувати тісний зв'язок із Польщею. Співредагував журнал «Ojczyzna», видавав часописи. Був учасником археологічних конгресів у Болонії в 1871 р., Стокгольмі – в 1874 р.

У 1879 році до 50-річчя творчої діяльності, Крашевський отримав титул почесного доктора Краківського та Львівського університетів, став одним із почесних голів Міжнародного літературно-мистецького товариства. В 1882 році був засновником просвітницької організації «Мацеж польська» у Львові. Через рік був заарештований за звинуваченням у співпраці з французькою розвідкою та засуджений на три з половиною роки ув'язнення. Був тимчасово звільнений під заставу та у 1885 році виїхав за кордон. Жив деякий час в Італії в Сан-Ремо, а через два роки виїхав до Швейцарії. Помер в 1887 році в Женеві, похований в Кракові.

Юзеф Ігнацій Крашевський був людиною багатогранною. Він був письменником, поетом, журналістом, видавцем, політичним діячем та колекціонером. Залишив величезну творчу спадщину, з його ім'ям пов'язане зародження реалізму в польській літературі. Намагався правдиво відтворити те, що відбувалося в Польщі та за кордоном. На Волині прожив 20 років, на цій землі з'явився цілий ряд його творів. Популяризував національну історію, виступав проти станових поділів, проти загниваючого експлуататорського устрою.

Література

1. Баженов Л. В. Поділля в працях дослідників і краєзнавців XIX-XX ст.: Історіографія. – Бібліографія. Матеріали. – К. – П., 1993.
2. Болтарович З. Є. Україна в дослідженнях польських етнографів XIX ст. – К., 1976.
3. История Польши. Том II / под редакцией И. С. Миллера и И. А. Хренова. Издательство Академии Наук СССР, – М., 1995.

4. Кирчів Р. Ф. Український фольклор у польській літературі (період романтизму). – К., 1971.
5. Колесник В. Відомі поляки в історії Вінниччини: Біографічний словник – Вінниця: ВМГО «Розвиток», 2007.
6. Поляки на Хмельниччині: погляд крізь віки. Збірник наукових праць за матеріалами міжнародної наукової конференції (23-24 червня 1999 року). – Хмельницький: «Поділля», 1999.
7. Пажимський О. М. Відомі поляки на терені Старокостянтинівщини (XVIII-XX ст.) с. 456-468.
8. Поляки на Хмельниччині: погляд крізь віки. Збірник наукових праць за матеріалами міжнародної наукової конференції (23-24 червня 1999 року). – Хмельницький: «Поділля», 1999.
9. Дяк А. Б. Юзеф Ігнацій Крашевський. – С. 542.